

1 שואלת הגמרא: מאי דרש – איזה פסוק דרש רבי עקיבא, שממנו
2 הבין היכן מקום השכינה ונזחר שלא להציץ לשם. משיבה הגמרא:
3 אמר רבה בר בר רב הנה אמר רבי יוחנן, נאמר בפסוק (דברים לג ב), 'ה'
4 מסיני בא וגו' (ואתא) [ואתה] מרבבות קנש, ודרש אַתָּה מלשון
5 'אות', שהקב"ה אות הוא פְּרַבְבָּה שְׁלוֹ – בין המלאכים שלו, כלומר
6 שיש סימן היכר בין המלאכים היכן הוא הקב"ה. ורבי אבהו אמר,
7 נאמר (שיר השירים ה י) 'דודי צח וְאָדוּם הָגוּל מְרַבְבָּה', ודרש מכאן
8 שהקב"ה דוּגְמָא הוא פְּרַבְבָּה שְׁלוֹ, כלומר שמקומו ניכר בין
9 המלאכים, כעין דבר העומד לדוגמא להראותו ולומר כזה עשה
10 לי. וריש לקיש אמר, נאמר (ישעיה מח ב) 'ה' צָבָאוֹת שְׁמוֹ, ודרש מכאן
11 שהקב"ה אָדוּן הוא בְּצַבָּא שְׁלוֹ, כלומר שניכר בצבא שלו היכן הוא.
12 ורבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן, כשהתגלה ה' לאלהיה הנביא
13 נאמר (מלכים א' יט יא-יב), 'וְרוּחַ גְּדוּלָה וְחֹזֶק מִפְּרֹק הַרִים וּמִשְׁבַּר
14 סֻלְעִים לִפְנֵי ה', לֹא בְרוּחַ ה', וְאַחַר הַרִים רָעַשׁ, לֹא בְרָעַשׁ ה', וְאַחַר
15 הָרָעַשׁ אֵשׁ, לֹא בְאֵשׁ ה', וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְקָה, ונאמר על כך
16 (שם) 'וְהִנֵּה ה' עוֹבֵר', כלומר שה' עובר בקול דממה דקה, ומכאן
17 ידע שהקב"ה הוא במקום דממה דקה.
18 הגמרא מביאה ברייתא בענין השדים: תנו רבנן, ששה דברים
19 נאמרו בשדים. שְׁלֵשָׁה דברים שהם בְּמִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת, וּשְׁלֵשָׁה דברים
20 שהם בְּבְנֵי אָדָם. שְׁלֵשָׁה בְּמִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת, שֵׁשׁ לָהֶם בְּנָפִים בְּמִלְאֲכֵי
21 הַשָּׁרָת, וְטָסִין מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ בְּמִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת, וְיודָעִין מַה
22 שַׁעֲתִיד לְהֵיוֹת בְּמִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת. מקשה הגמרא: יודעין סְלָקָא דַּעְתָּד
23 – וכי עולה בדעתך שהשדים יודעים מה שעתיד להיות. מתרצת
24 הגמרא: אֵלָּא, שוֹמְעִין מֵאַחֲרֵי הַפְּרָגוּד מַה שַׁעֲתִיד לְהֵיוֹת, בְּמִלְאֲכֵי
25 הַשָּׁרָת. וּשְׁלֵשָׁה דברים שהם בְּבְנֵי אָדָם, שְׁאוּבְלִין וְשׁוֹתִין בְּבְנֵי אָדָם,
26 וּפְרִין וְרִבִּין בְּבְנֵי אָדָם, וּמְתִים בְּבְנֵי אָדָם.
27 ממשיכה הברייתא: ששה דברים נאמרו בְּבְנֵי אָדָם. שְׁלֵשָׁה שהם
28 בְּמִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת, וּשְׁלֵשָׁה דברים שהם בְּבְנֵי אָדָם. שְׁלֵשָׁה בְּמִלְאֲכֵי
29 הַשָּׁרָת, שֵׁשׁ לָהֶם דַּעַת בְּמִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת, וּמְהַלְבִּין בְּקוּמָה וְקוּפָה
30 בְּמִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת, וּמְסַפְרִים בְּלִשׁוֹן הַתְּקַדְּשׁ בְּמִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת. וּשְׁלֵשָׁה
31 דברים שהם בְּבְנֵי אָדָם, שְׁאוּבְלִין וְשׁוֹתִין בְּבְנֵי אָדָם, וּפְרִין וְרִבִּין בְּבְנֵי אָדָם,
32 וּמוֹצִיאִין רָעִי בְּבְנֵי אָדָם.
33 שנינו במשנה (לעיל יא): כָּל הַמְּסַתְּפֵל בְּאַרְבַּעַת דְּבָרִים רְתוּי ו-טוב
34 ויפה לז' שְׁלָא בָּא לְעוֹלָם בּוֹ, מַה לְמַעְלָה מַה לְמַטָּה מַה לְפָנִים וּמַה
35 לְאַחֲרֵי.
36 מקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא מַה לְמַעְלָה וּמַה לְמַטָּה וּמַה לְאַחֲרֵי, לְחַיִּי –
37 מובן הדבר שאסור לחקור בהם, שמתוך שיתבונן בדברים אלו
38 יבוא לחשוב מחשבות שאינן ראויות על הקב"ה. אֵלָּא לְפָנִים –
39 במה שהיה לפני בריאת העולם, הרי מה דְהוּהָ הוּהוּ – מה שהיה
40 היה, ומדוע אסור לחקור בזה. מתרצת הגמרא: רבי יוחנן ורבי
41 אֶלְעָזָר דְּאִמְרֵי תְרוּוּיָהּ, מְשַׁל לְמַלְךְ בְּשַׁר וְדָם שְׁאִמְרֵי לְעַבְדֵּי בְּנֵי לִי
42 פְּלִטְרִין ו-ארמונות גדולין על האשפה, וְהִלְכוּ וּבְנֵי לִי אֵת
43 הארמונות, הרי אין רצונו של מֶלֶךְ לְהוֹכִיר אֵת שֵׁם הָאֲשָׁפָה שְׁהִיתָה
44 שם קודם בניית הארמון, אלא רוצה שיחשבו כאילו בנה את
45 הארמון במקום פנוי. וכך הקב"ה, אין רצונו שיחשוב אדם בטעות
46 שהיתה איזו בריאה קודם שברא את העולם, אלא בראו מהאין
47 והאפס המוחלט.
48 שנינו במשנה (לעיל יא): כָּל שְׁלָא חָס עַל כְּבוֹד קוֹנֵו, רְתוּי ו-טוב ויפה
49 לז' שְׁלָא בָּא לְעוֹלָם.
50 מבררת הגמרא: מאי היא – מי הוא זה שאינו חס על כבוד קונו. רבי
51 אבא אמר, זֶה הַמְּסַתְּפֵל בְּקִשְׁתָּהּ, רַב יוֹסֵף אָמַר, זֶה הָעוֹבֵר עַבְדִּיהָ
52 בְּסִתְרָה, שְׁבִשְׁעָה שְׁעוֹבֵר עֲבִירָה מִסִּתְרָה מִבְּנֵי אָדָם. מְבֹאֵרָת
53 הגמרא: הַמְּסַתְּפֵל בְּקִשְׁתָּהּ, דְּכִתְיִב (יחזקאל א כח) 'בְּמִרְאֵה תְּקִשְׁתָּה אֲשֶׁר
54 יְהִיָּה כְעֵנָן בְּיוֹם הַנִּשְׁפָּט, בֵּן מִרְאֵה הַנִּנְהָ סָבִיב הוּא מִרְאֵה דְמוֹת כְּבוֹד
55 ה', הרי שהכתוב מדמה את כבוד ה' למראה הקשת, ולכן
56 המסתכל בקשת אינו חס על כבוד קונו. ורב יוסף אמר, זֶה הָעוֹבֵר
57 עַבְדִּיהָ בְּסִתְרָה, בְּרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הָעוֹבֵר עַבְדִּיהָ
58 בְּסִתְרָה, בְּאִילֵי דוֹחַק אֵת רִגְלֵי הַשְּׂכִינָה מֵאוֹתוֹ הַמְּקוּם, שְׁחוּשָׁב כְּאִילוֹ
59 אֵין הַקְּב"ה נִמְצָא בְּאוֹתוֹ הַמְּקוּם שֶׁהִסְתַּתֵּר בּוֹ, וְאִינוּ יוֹדַע אֵת
60 מַעֲשֵׂיו, וְהַכְּתוּב מַעֲיֵד שֶׁהַקְּב"ה נִמְצָא בְּאַרְצָהּ, שְׁנַאֲמַר (ישעיה סו א)
61 'בַּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כְּפָאֵי וְהָאָרֶץ הַדּוּם רִגְלֵי'.

62 מקשה הגמרא: איני – וכי העובר עבירה בותר גרוע יותר מהעובר
63 בגלוי, וְהָאִמַר רַבִּי אֶלְעָא הִנְקוּ, אִם רִוּאָה אָדָם שְׁיִצְרוּ מִתְּנַבֵּר עָלָיו
64 ואינו יכול לעמוד כנגדו, לָךְ לְמִקּוּם שְׁאִין מְכִירִין אוֹתוֹ, שֵׁשׁ אֵין
65 דעתו גסה עליו, ושְׁמַא יִקַּל כַּח יִצְרוֹ, וְיִלְבַּשׁ שְׁחֹרִין וְיִתְעַמֵּף שְׁחֹרִין
66 כדי שלא יראה עצמו בכבודו, ואולי ירך לבבו, וְעֵשָׂה מַה שְׁלַבּוֹ
67 חֲפִץ בְּסִתְרָה, וְאֵל יִחַלֵּל שֵׁם שְׁמַיִם בְּפִתְחֵי הַסֵּא, שְׁבֹאוֹתוֹ הַמְּקוּם אֵף אִם
68 יחטא אין אנשים שמים לב לכך, לפי שאינו חשוב בעיניהם, ועוד
69 שהוא לבוש שחורים. הרי שעדיף לעבור עבירה בותר מאשר
70 בגלוי.
71 מתרצת הגמרא: לֹא קִשְׁיָא, הָא דְמִצְוֵי בְּיוֹף לִיה לְיִצְרִיָּה – דברי רבי
72 יצחק הם כשיכול לכופ את יצרו, ואף על פי כן עובר ובוטח על כך
73 שהוא בותר, ולכן הוא כדוחק רגלי שכינה ואינו חס על כבוד
74 קונו. הָא דְלֹא מִצְוֵי בְּיוֹף לְיִצְרִיָּה – ודברי רבי אילעא הם כשאינו
75 יכול לכופ את יצרו, ולכן עדיף שיעבור בותר ולא בגלוי משום
76 חילול ה'.
77 דְרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי נַחֲמָנִי מִתּוֹרַתְּמִנְיָה דְרִישׁ לְקוּשׁ, כָּל הַמְּסַתְּפֵל
78 בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים עֵינָיו כְּהוֹת, וְאֵלּוֹ הֵם, בְּקִשְׁתָּהּ, וּבְנִשְׂיָא, וּבְכַהֲנִים.
79 מְבֹאֵרָת הגמרא: בְּקִשְׁתָּהּ, דְּכִתְיִב (יחזקאל א כח) 'בְּמִרְאֵה תְּקִשְׁתָּה אֲשֶׁר
80 יְהִיָּה כְעֵנָן בְּיוֹם הַנִּשְׁפָּט וְגו', הוּא מִרְאֵה דְמוֹת כְּבוֹד ה', הִרִי שֶׁהַקִּשְׁתָּה
81 הִיא בְּדִמּוֹת הַשְּׂכִינָה. בְּנִשְׂיָא, דְּכִתְיִב בְּצִוּוֵי הַקְּב"ה לְמַשָּׁה שֵׁיטְמוּךְ
82 אֵת יְהוֹשֻׁעַ לְנִשְׂיָא אַחֲרָיו (במדבר כו ב), 'וְנִתְתָּה מִהוֹדֵךְ עָלָיו, הִרִי
83 שֵׁשׁ לְנִשְׂיָא זֵוֹ הַשְּׂכִינָה. וּבְכַהֲנִים, מְדוּבָר עַל הַמְּסַתְּפֵל בְּכַהֲנִים
84 בְּזִמְנֵי שְׁבִית הַמְּקַדֵּשׁ קָיִים, כְּשֶׁהָיוּ עוֹמְדִין עַל דוּכְנֵי וּמְכַרְבִּין אֵת
85 יִשְׂרָאֵל בְּבִרְכַת כַּהֲנִים בְּשֵׁם הַמְּפֹרָשׁ, וְהִיתָה הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עַל
86 קִשְׂרֵי אֲצַבְעוֹתֵיהֶם, וְלִכֵּן אֲסוּר לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם.
87 דְרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי נַחֲמָנִי מִתּוֹרַתְּמִנְיָה דְרִישׁ לְקוּשׁ, מַאי דְכִתְיִב
88 (מִיכָה ז ה) 'אֵל תִּאֲמִנּוּ בְרַע אֵל תִּבְטְחוּ בְּאַלּוֹהֵי, שְׂאִם יֹאמַר לְךָ יִצְרָה
89 הָרַע, חֲטָאוּ וְתִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹחֵל, אֵל תִּאֲמֵן לוֹ, (שְׁנַאֲמַר) 'אֵל
90 תִּאֲמֵן בְּרַע אֵל תִּבְטְחוּ בְּאַלּוֹהֵי, וְאֵין 'רַע' אֵלָּא יִצְרָה הָרַע, שְׁנַאֲמַר
91 (בראשית ח כא) 'כִּי יִצְרָה לִבְ הָאָדָם רַע', וְאֵין 'אֵלּוֹהֵי' אֵלָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
92 הוּא, שְׁנַאֲמַר (ירמיה ג ד) 'אֵלּוֹהֵי נְעוּרַי אֲתָהּ', כְּלוּמַר שְׁלֹא תִאֲמִין לְיִצְרָה
93 הָרַע הָאוֹמֵר לְךָ שֶׁתְּחַטֵּא וְהַקְּב"ה יִמְחַל, וְאֵל תִּבְטַח בְּמוֹחִילְתּוֹ שֶׁל
94 הַקְּב"ה.
95 מוֹסִיפָה הגמרא: שְׁמָא תִאֲמַר, אַחְטָא בְּמִקּוּם סִתְרָ וּמִי מַעֲיֵד בִּי
96 שְׁחַטְאֵתִי, אֲבָנִי בִיתוֹ וְקוֹדוֹת בִּיתוֹ שְׁלֵ אָדָם חָס מַעֲיָדִין בּוֹ, שְׁנַאֲמַר
97 (חבקוק ב יא) 'כִּי אֲבֹן מִקִּיר תִּזְעַק וּכְפִים מַעֲיָ וְעַנְנָהּ, הִרִי שֶׁהָאֲבֹן
98 וְחִתִּיכַת הַעֵץ יַעֲיָדוּ בּוֹ בְּאִדָם. וְהַכְּמִים אוֹמְרִים, נִשְׁמַתּוֹ שְׁלֵ אָדָם
99 מַעֲיָדָה בּוֹ, שְׁנַאֲמַר (מִיכָה ז ד) 'מִשְׁכַּבְּתָּ חִיקָה שְׁמוֹר פִּתְחֵי פִירָ, אֵי זֵו
100 הִיא דְכָר שְׁשׁוֹכְבַת בְּחִיקוֹ שְׁלֵ אָדָם, הוּי אוֹמַר זֵו נִשְׁמַתָּ, שְׁצִרִיךְ
101 לְשׁוֹמֵר אֵת פִּיו וּגּוֹפוֹ מִעֲבִירוֹת כְּדִי שְׁלֹא תַעֲיֵד עֲלֵיהֶם נִשְׁמַתּוֹ. רַבִּי
102 זְרִיקָא אָמַר, שְׁנֵי מִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת הַמְּלוּזִין אוֹתוֹ הֵן מַעֲיָדִין בּוֹ, שְׁנַאֲמַר
103 (תהלים צא יא) 'כִּי מִלְאֲכָיו יִצְוֶה לְךָ לְשִׁמְרֶךָ כְּכֹל דְרִכְיָהּ, וְאִם תְּחַטֵּא
104 הֵם יַעֲיָדוּ בְךָ. (וְהַכְּמִים אוֹמְרִים) [וְיֹשֵׁ אוֹמְרִים], אֲכַרְיוֹ שְׁלֵ אָדָם הֵן
105 מַעֲיָדִין בּוֹ, שְׁנַאֲמַר (ישעיה מג יב) 'אֲתָם עַדִּי נֹאֵם ה' וְאֵין אֵל, כְּלוּמַר
106 שְׁאֲתָם עֲצַמְכֶם תְּהִיוּ עַדִּי, וְתַעֲיָדוּ בְעַצְמְכֶם עַל עוֹנוֹתֵיכֶם
107 שְׁאוּכִיחַ בְּפָנֵיכֶם.

משנה

108 המשנה דנה אם מותר לקיים מצות סמיכה על הקרבנות שמותר
109 להקריבם ביום טוב, או שאסור לסמוך ביום טוב. ונחלקו בדבר
110 כמה זוגות של נשיאים כנגד אבות בתי דין, והמשנה מונה אותם
111 לפי סדרם, דור אחר דור. ומחלוקת זו היא המחלוקת הראשונה
112 שהיתה בין חכמי ישראל: (יבם) בן יעזר אומר, שְׁלָא לְסַמּוּךְ עַל
113 קִרְבָן בְּיוֹם טוֹב, אֵלּא מִעֲרַב יוֹם טוֹב, וְאִילוּ יוֹסֵף בֵּן יוֹחָנָן אוֹמַר,
114 לְסַמּוּךְ בְּיוֹם טוֹב. יְהוֹשֻׁעַ בֵּן פְּרֻחִיָּה אוֹמַר שְׁלָא לְסַמּוּךְ, נִיתְּאִי
115 הָאֲרַבְלִי אוֹמַר לְסַמּוּךְ. יְהוּדָה בֵּן טַבְּאִי אוֹמַר שְׁלָא לְסַמּוּךְ, שְׁמַעוֹן בֵּן
116 שְׁמַתָּה אוֹמַר לְסַמּוּךְ. שְׁמַעִיָּה אוֹמַר לְסַמּוּךְ, אֲבַטְלִיוֹן אוֹמַר שְׁלָא
117 לְסַמּוּךְ. הֵלֵל וּמְנַחֵם לֹא נִחְלְקוּ בְּדַבְרָה זֹה, וּכְשֶׁנִּשְׂאָ מְנַחֵם שְׁהִיָּה אֵב
118 בֵּית דִּין, נִכְנָם שְׁמַאי לְהִיוֹת אֵב בֵּית דִּין תַּחְתָּיו, וְנִחְלְקוּ שְׁמַאי וְהֵלֵל
119 בְּדַבְרָה, שְׁמַאי אוֹמַר שְׁלָא לְסַמּוּךְ, הֵלֵל אוֹמַר לְסַמּוּךְ.
120

ומסיימת המשנה: הראשונים שהוזכרו בכל זוג זוג היו נשיאים, ואלו שהוזכרו שניים להם בכל זוג, היו אב בית דין.

גמרא

תנו רבנן בברייתא, אותם שלשה התנאים משלשת הזוגות הראשונים שהוזכרו במשנה שאמרו שלא לסמוך, דהיינו יוסף בן יעזר, יהושע בן פרחיה, יהודה בן טבאי, וכן אותם שנים משני הזוגות האחרונים שהוזכרו במשנה שאמרו לסמוך, דהיינו שמעיה והלל, (הראשונים) כל אלו היו נשיאים. ואלו שהוזכרו שניים להם, דהיינו יוסף בן יוחנן, ניתאי הארבלי, שמעון בן שטח, אבטליון ושנאי, היו כולם אבות בית דין, דברי רבי מאיר. והכמים אומרים, יהודה בן טבאי היה אב בית דין, ושמועון בן שטח שחלק עליו היה נשיא.

הגמרא מביאה ברייתא ומוכיחה ממנה כרבי מאיר. שואלת הגמרא: מאן תנא להא דתנו רבנן – מי הוא התנא ששנה את מה ששינו בברייתא, אמר רבי יהודה בן טבאי בלשון שבועה, ארצה פגמה – לא אראה בנחמת ציון, אם לא הרגתי עד זמם שהזום רק הוא לבדו, שבאו לפניו שני עדים והעידו שפלוגי חייב מיתה, ונגמר דינו למיתה על פיהם, ולפני שהספיקו בית דין להורגו באו עדים והזימו את אחד העדים הראשונים, ופסק יהודה בן טבאי להורגו כדי להוציא מלפניו של צדוקין, שהיו אומרים שאין עדים זוממין נהרגין עד שיתרג הנידון על פיהם לפני שהזוממו, ולא אם הזומו לפני שנהרג. אמר לו שמעון בן שטח ליהודה בן טבאי, ארצה פגמה אם לא שפכת דם נקי בכך שהרגתו, שהרי אמרו חכמים, אין עדים זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם, ולא כשהזום רק אחד מהם, וכן אין לזקין אם העידו שפלוגי חייב מלקות והזומו, עד שיוזמו שניהם, וכן אין משלמין ממוז עד שיוזמו שניהם. מיד קבל עליו יהודה בן טבאי שאינו מורה הלכה אלא בפני שמעון בן שטח, שאם יטעה ילמדוהו. וכל זמיו של יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו הרוג לבקש מחילתו, והיה קולו של יהודה בן טבאי נשמע כשהיה משתטח על קברו. ובליילה או אף ביום כשלא היו העם רואים את יהודה בן טבאי, בפסוקיו העם לומר שקולו של הרוג הוא שנשמע. אמר להם יהודה בן טבאי, קולי הוא. תדעו – וראיה לדבר שקולי הוא. שלמחר הוא מת ואין קולו נשמע – כשאות יפסיק הקול להישמע.

הגמרא מביאה קושיא על הראיה שהביא יהודה בן טבאי: אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אחי, ודלמא – אולי באמת קולו של הרוג הוא, ומה שלאחר שמת יהודה בן טבאי הפסיק הקול, הרי זה משום שפיוסי פייסיה – לאחר מותו פייס יהודה בן טבאי את ההרוג, או ברינא תבעיה – או שתבע ההרוג את יהודה בן טבאי בבית דין של מעלה, ולכן אינו משמיע יותר את קולו.

הגמרא מבארת כיצד מוכח מהברייתא כדעת רבי מאיר. שואלת הגמרא: מני הא – ברייתא זו כשית מי היא. אי אמרת בשלמא רבי מאיר היא, דאמר ששמעון בן שטח אב בית דין היה, ורבי יהודה בן טבאי נשיא, היינו דקא מורי – משום כך לפני אותו מעשה היה יהודה בן טבאי מורה הלכה לבדו אפילו בפני שמעון בן שטח, שהרי נשיא גדול מאב בית דין, ומותר לו להורות הלכה בפניו. אלא אי אמרת שברייתא זו היא כרבנן, דאמרי שיהודה בן טבאי היה אב בית דין, ושמועון בן שטח נשיא, אם כן קשה, כיצד היה יהודה בן טבאי מורה הלכה בפני שמעון בן שטח לפני אותו מעשה, אב בית דין בפני נשיא מי – האם הוא מורה הלכה, הרי נשיא גדול מאב בית דין, ואסור לאב בית דין להורות הלכה בפניו. דוחה הגמרא: לא – אין זו ראיה, שיתכן שיהודה בן טבאי מעולם לא הורה הלכה לבדו בפני שמעון בן שטח, וכשהרג את העד הזומם לא היה שמעון בן שטח שם, ומאי – מה הביאור 'קבל עליו שאינו מורה הלכה אלא בפני שמעון בן שטח' דקאמר – שאמרה הברייתא, היינו לאצטרופי – לענין צירוף לדין תורה, שקיבל על עצמו דאפילו אצטרופי נמי לא מצטרפנא – שאפילו להצטרף לשבת בדין לא יצטרף, אלא עם שמעון בן שטח.

שינוי במשנה: יצא מנחם ונכנס שמאי כו'.

שואלת הגמרא: למהו יצא מנחם. משיבה הגמרא: אפי אמר, יצא לתרבות דעה. רבא אמר, יצא לעבודת המלך. תנא נמי הכי כדברי

רבא, יצא מנחם לעבודת המלך, ויצאו עמו שמונים זוגות תלמידים כשהן לבושין סריקון – בגדי מלכות.

אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן, לעולם אל תהא שבות – דבר שאסרו חכמים בשבת ויום טוב, קלה בעיניך לזלזל בה, שהרי כמיכה ביום טוב אינה אסורה אלא משום שבות, שהיא בכלל גזירת חכמים שלא לרכוב על בהמה, ונתלקו בה גדולי הדור במשנתנו, האם מותר לסמוך על קרבן ביום טוב או לא.

מקשה הגמרא: פשיטא שאסור לזלזל בשבות, ומה השמיענו רבי יוחנן. מתרצת הגמרא: בשבות מצוה אצטריכא ליה – בדבר שהוא מצוה, ואסרו חכמים לעשותו בשבת, בזה הוצרך רבי יוחנן להשמיענו שלא תהא קלה בעיניך.

חזרת הגמרא ומקשה: הא נמי פשיטא – גם בשבות מצוה פשוט שאין לזלזל. מתרצת הגמרא: רבי יוחנן בא לאפוקי ממאן דאמר בפסיכה גופה פליגי – להוציא מדעת התנא הסובר (ביצה ב) שהתנאים במשנתנו נחלקו לגבי עצם הסמיכה, אם יש חיוב סמיכה בשלמי חובה או לא. ואם כן טעמם של האוסרים לסמוך אינו משום שבות, אלא שהם סוברים שאין בשלמי חובה סמיכה כלל, אפילו בחול. קא משמע לן רבי יוחנן, שדין שבות הוא דפליגי, אם התיירו ביום טוב שבות במקום מצוה או לא, אבל בחול כולם מודים שגם שלמי חובה טעונים סמיכה.

אמר רמי בר חמא, מדברי רבי יוחנן שביאר שמחלוקתם היא אם התיירו שבות במקום מצוה, שמע מינה, סמיכה בכל כחו בעיני – הסמיכה בקדשים צריכה להיות בכל כוחו, ולכן אסור לסמוך ביום טוב, כיון שהוא משתמש בבעלי חיים. דאי סלקא דעתך לא בעינן סמיכה בכל כחו, אם כן מאי קא עביד – מה הוא עושה בסמיכתו, ליסמוך – שיסמוך ביום טוב, הרי אינו משתמש בבעלי חיים, ומדוע אסור לסמוך.

הגמרא מקשה על רמי בר חמא: מיתבי, ששינו בברייתא על הפסוק (ויקרא א ב-ד) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מקם קרבן לה' וגו', וסמוך ידו על ראש העלה, מכאן שבני ישראל סומכין על הקרבן, ואין פנות ישראל סומכות, שאסורות לסמוך על הקרבן. רבי יוסי ורבי (ישמעאל) אומרים, פנות ישראל אינן חייבות לסמוך, אבל סומכות רשות – אם רצו מותר להן לסמוך. אמר רבי יוסי, סח לי אבא אלעזר, פעם אחת היה לנו עגל של זבחי שלמים, והביאנוהו לעזרת נשים, וסמכו עליו נשים, ולא שעשינו כך מפני שסמיכה חובה היא בנשים, אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים. ומוכח בדברי, שהרשות בידן לסמוך.

ומבארת הגמרא את הקושיא מהברייתא על רמי בר חמא: ואי סלקא דעתך שסמיכה בכל כחו בעינן, אם כן סמיכה זו היא עבודה בקדשים, וכיצד הניחו לנשים לסמוך, וכי משום נחת רוח לנשים, עבדינן – אנו עושים עבודה בקדשים. אלא, לאו שמע מינה שלא בעינן סמיכה בכל כחו, ואם כן אין בסמיכה משום עבודה בקדשים, ולכן הניחו לנשים לסמוך.

מתרצת הגמרא: לעולם אימא לה, בעינן סמיכה בכל כחו, ומה שהניחו לנשים לסמוך, מדובר דאמר להו אקפו ידויכו – שאמר להן לנשים, הקילו ידיכן מעל הבהמה, ואל תסמכו בכל הכוח, כדי שלא תהיה עבודה בקדשים.

חזרת הגמרא ומקשה על התירוץ: אי הכי, מדוע הוצרך אבא אלעזר לומר 'לא מפני שסמיכה בנשים', תיפוק ליה דאינה לסמיכה כלל – הרי ממילא אין זו סמיכה כלל, שלא סמכו בכל כוחן. מתרצת הגמרא: אמר רבי אחי, תיא ועוד קאמר – אבא אלעזר אמר טעם אחד, ויש עוד טעם שהיה יכול לומר. תיא, דליתא לסמיכה כלל – טעם אחד שהניחו לנשים לסמוך, משום שאין זו סמיכה כלל, כיון שלא סמכו בכל כוחן, ועוד טעם, כדי לעשות נחת רוח לנשים.

אמר רב פפא, מדברי רבי יוחנן שהאסור לסמוך הוא משום שבות, שמע מינה צדדין אסורין – משמע מכאן שגם שימוש בידי הבהמה, שהוא מקום שאין רגילים להשתמש בו, אסור משום שבות, ולא רק שימוש על גבה אסור. דאי סלקא דעתך צדדין מותרין, אם כן לסמוך לצדדין – שיהיה מותר לסמוך על ראש הבהמה, שהרי הראש הוא כצידי הבהמה. אלא לאו שמע מינה, שגם צדדין אסורין.